
Puskás Panni

BÖRTÖN

Csak a múlt van, az maradt. Próbálok rá emlékezni. Egy nagy zsák felesleges kacatból kiválogatni az értékes darabokat, amik meghatároztak valamit, amik változtattak bármin. Nem kedvtelésből csinálom, Juli akarja, hogy így legyen, én pedig alkalmazkodom az igényeihez, merthogy nem alkalmazkodik hozzájuk az égvilágon senki más. A kórházi ágyon időnként meg kell mozdítani, vizet kell neki adni, amikor felébred. De inkább alszik. Szívószállal iszik, néha köhint egyet, neheze érik a nyelés. Szokatlan látvány fogak nélkül, én nem is tudtam, hogy protézise van. Kinevet, hogy azt hittem, ez a tökéletes fogsor az övé. Tudom, hogy nem szabad, de csak arra tudok gondolni, milyen jó lenne, ha valaki más halna meg inkább. Mari, mondjuk. Vagy Juli lánya, az enyém vagy valamelyik unokám. Bárkit könnyebben el tudnék engedni, mint őt.

A legszebb gyerekkori emléked?

Az általános iskola előtti nyár, amikor a mama ünneplőruhát varrt nekem. Fehér, fodros ing, kék szoknya, fehér masni. Csak ültem napokon át, és néztem, hogyan változik a szögletes vászon tökéletes formákká. Amikor elkészült, és felpróbálhattam, én is tökéletesnek éreztem magam benne. Aztán soha többé újra. Hát neked?

Nehezen szólal meg, kásásan ejti a szavakat, alig értem, mit mond.

Csepel, holtági horgászat apával. Akkora halat fogtunk...

Mekkorát?

Ibike néni nem hitte el, hogy nem a piacon vettük.

Fogalmam sincs, ki az az Ibike néni, de most nem kérdezek vissza. Julinak szokása úgy beszélni csak általa ismert személyekről, mintha a világon mindenki ismerné őket. Ezt a szokását minden alkalommal szóvá tettem ismeretségünk során, hátha leszokik róla, de vannak dolgok, amik az idők végezetéig ugyanolyanok maradnak. Ugyanolyan idegesítők.

És mi a legszebb fiatalkori emléked?

A nászutunk Balázssal Jerevánban. Furcsa, de a büféreggelire emlékszem leginkább a hotelből. Soha korábban nem voltam hotelben, sosem ettem előtte büféreggelit. Utána pedig az összes büféreggeli alulmúlta ezt az élményt. Vajás kenyeret ettünk, pezsgőt ittunk hozzá, a kávé mellé pedig

három gombóc fagyaltot kértünk. Balázs a nyakamat cirógatta, és lopva, amikor senki nem figyelt, szájon csókoltuk egymást.

Van valami, amit megbántál?

Én jönnék a kérdéssel, ez a szabály. Egyet ő kérdez, egyet én, de most úgy látom, a szokásosnál jobban akarja tudni a választ.

Sok mindent megbántam, sok apróságot.

De nagyot?

Nem töltöttem elég időt Lillával. Akkor úgy tűnt, hogy ez normális, de most már tudom, hogy nem volt az. Ha visszamehetnék az időben, ezt másképp csinálnám.

Jó anya voltál, az vagy most is.

Újra behunyja a szemét.

Börtön a test, jut eszembe ez a mélyen a kultúránkba ágyazódott köz-hely, miközben a betegágyon süllyedő és emelkedő mellkast nézem. Börtön, véletlenül sem Isten vagy a lélek temploma. Nincs benne semmi fennkölt, nem tart meg semmi mást, csak az egyre kényelmetlenebb életet. És börtön volt mindig is. Akkor, amikor a szomszéd Henrik fiatalon megfogdosta a mocskos kezével; amikor havonta két napig, a hasunkat szorítva feküdtünk az ágyban vagy a kanapén; amikor nem tudtuk visszatartani a sírást; amikor kiment a térdünk testnevelési órán; amikor megestünk, de nem jól, és küretre kellett mennünk a saját érdekünkben; amikor kihordtuk; amikor hánytunk az elején; amikor mozdulni sem bírtunk a végén; amikor szültünk és megmondták, hogy mikor nyomjunk; amikor mégis máskor nyomtunk; amikor azt mondták, ne sírjunk, ne kiabáljunk; amikor mégis sírni és kiabálni kellett; amikor nem tudtunk szoptatni, és amikor tudtunk; amikor azt mondták, ez egy anyukának már nem áll jól, és lecseréltük a ruhatárunkat olyanra, ami jól áll; amikor betegen csakazértis dolgoztunk; amikor teljesítettük házastársi kötelességünket; amikor jöttek a szebbek és fiatalabbak, mi meg legszívesebben bebugyoláltuk volna magunkat egy zsákba, hogy ne is látsszunk mellettük; amikor először befestettük a hajunkat, hogy ne tűnjünk öregnek; amikor a hajfestés a mindennapi életünk részévé vált; amikor emiatt elfelejtettük, hogy van saját hajszínünk; amikor kampányszerű fogyókúrákba kezdünk; amikor szemránckrémet kaptunk ajándékba; amikorátkozni kezdtem magam, hogy nem a földszinten vettünk lakást; amikor daczból úgy döntöttem, hogy márpedig akkor sem fogom kicserélni egy földszintire. De most, ebben a pillanatban látszik csak igazán, miféle félelmetes börtön ez, amikor már nem is akar minket a szabadság illúziójával áztatni.

A börtönőrök fehér köpenyes orvosok, akik minden körülmények között a legjobbat akarják, vannak is ehhez megfelelő eszközeik, csövek, katéter és különböző kábítószeresek, hogy a tisztelt páciens az állapotához képest a lehető legkellemesebben érezze magát. Én pedig csak ülök ernyedten, nézem az emelkedő és süllyedő mellkast, és azon gondolkodom, hogy lehetek olyan gyáva, hogy nem próbálok valahogy ezen a helyzeten változtatni. Megfogom Juli kezét, így maradok órákig csöndben, mozdulatlanul.

A nyugalmat az orosz harci gépjármű módjára érkező Mari és Juli lánya, Anna zavarja meg. Anna teátrálisan az anyjához rohan, átöleli, zokog. Mari zörögve pakolászni kezd a sok felesleges dolog között, amit korábban ő szállított be a kórházba, és amikkel a beteg jelen állapotában természetesen semmit az égvilágon nem tud kezdeni. Napilapok, őszirózsacsokor, egy doboz csokoládé, banán, gyümölcslé – kötelező kellékei bármilyen kórházi éjjeliszekrénynek.

Juli felébred, meglátja Annát, és megélnékül, de csak nehezen tud megszólalni.

Annácskám.

Anyácska, úgy siettem, ahogy csak tudtam. Hogy vagy? Hol fáj?

Mindenhol.

Tessék?

Mindenhol.

Nem értem, amit mondasz.

Anna segítségére sietek, habár igazán megérdemelné, hogy küzdjön egy kicsit, de sírni kezd, úgyhogy megsajnálom.

Azt mondja, mindenhol.

Mindenhol fáj? Mindenhol? Hát, hogy segítsek neked? Mit tehetek érted? Most itt vagyok, veled vagyok.

Meg fogok halni.

Mari az ilyesmiről hallani sem akar.

Ne csacsiskodj, drágám, erről hallani sem akarok.

Anna kérdően néz Marira, aki úgy tesz, mintha észre sem venné. Így jobb híján ismét tőlem kér segítséget. Szép nő, igen szép, és ahogy telik az idő, egyre jobban hasonlít az anyjára.

Anyád azt mondja, meg fog halni.

Anyácska, úristen, dehogyis fogsz meghalni. Most egy kicsit meg kell erősödnöd, és elviszlek magammal Amerikába egy specialistához. Ezt a be-

tegséget remekül tudják már kezelni ott kint. Csak egy jó orvos kell, és a szerető családot, ripsz-ropsz rendbe jössz.

Ripsz-ropsz. Hát, ezt el sem hiszem. Egy másik országban, sőt, egy másik kontinensen él, a világ boldogabbik felén, egy teljesen másik társadalmi osztály tagja, de a nyelvhasználata egy az egyben a Szabó Karcsié.

Kérlek, vigyél haza, Anna! Otthon akarom, hogy vége legyen, nem itt, egyedül.

Nagyon nehezen formálja a szavakat, de Anna elkerekedett szemeiből látom, hogy ezúttal megértette az anyját. Nem válaszol, csak átöleli, én pedig hirtelen jött ötlettől vezérelve úgy döntök, megismétlem a kérést.

Anyád azt szeretné, hogy vidd haza a lakásába, és legyél vele, amikor meghal.

Anna lassan felemelkedik, nagyot nyel, és tagolva, mintha egy idiótához beszélne, megismétli előző nagyszerű ötletét.

Anyuska, figyelj, nem fogsz meghalni. Most beteg vagy, úgyszólván nem vihetlek haza a kórházból, de minden nap itt leszek veled, te megerősödsz, aztán együtt elrepülünk az Államokba, és ott elviszlek egy specialistához. Ő meggyógyít, olyan lesz, mint akit kicseréltek, és ott fogsz lakni velünk, mi pedig vigyázni fogunk rád. De addig még várni kell, és most akkor vagy a legjobb kezekben, ha itt maradsz a kórházban. Rendben?

Juli feladja a harcot, visszacsukja a szemét, és újra mély álomba merül.

Mióta Juli állapota romlik, én is egyre nehezebben tartok kapcsolatot a körülöttem lévő világgal. Mivel egész nap azon gondolkodom, mit tehetnék érte, semmi másra nincs figyelmem, és mindent elfelejtek. Hiába változtattam eredeti elhatározásomon Cavinton tekintetében, és szedem rendszeresen az előírt adagot, mintha minden összeesküdött volna ellenem. A tárgyaim, különös tekintettel a hétköznapiakban legtöbbször használtakra, vándorútra keltek a lakásban, amely utat, ember legyen a talpán, aki ép ésszel követni tudja. A múltkor közel hetven percen keresztül kerestem valamit, és azért mondom, hogy valamit, mert a végére már halvány segédfogalmam sem volt, hogy mit keresek. Ha elő is kerülnek a tárgyak, sokszor meglepően inadekvát helyekről bukkannak ki, ahová én egész biztosan nem tettem őket. Ugyan, miért tenné bárki a kockacukrot a fürdőszobai szekrénybe? Márpedig négy nap keserű kávéivás után ott találtam meg a dobozt. Fel-tűnt az is, hogy amíg gond nélkül vissza tudok emlékezni akár ötven évvel korábbi eseményekre, legyen szó a saját életemről vagy történeti-politikai eseményekről, addig nehezemre esik végiggondolni, hogy mi történt velem

az elmúlt napokban. Nem tudom, hogy a kórházon kívül hol jártam, mit csináltam, kivel beszéltem. Ebből pedig arra következtettek, hogy Juli haláluk trauma számomra, és talán egy erősebb nyugtatót kéne szednem. A flegma orvosomnak persze erről más a véleménye.

A nyugtató ezen nem segít.

Akkor valami másik gyógyszer. Csak van valami, ami könnyít a helyzetemen.

Kezdjen el naplót írni.

Naplót? Miről?

Mindenről, de főleg azokat a cselekvéseket írja le minél pontosabban, amelyeket napközben végez. Lehetőleg folyamatosan. Aztán olvassa el este, és figyelje meg, mennyit tud belőlük felidézni.

Hát, ez remek. Esetleg valami más?

Olvasson, az sokat segít.

Szoktam. Ezenkívül van valami, amit orvosként tudna tenni értem? Bölcsésznek ugyanis elég vagyok én. Írásbeli házi feladatot is tudok magamnak adni, könyvet is könnyen ajánlok magamnak.

Kicsit élesre sikerültek a mondataim, de Doktor Flegmának arcizma sem rándul.

Úgy gondolom, lassan indokolt lehet, hogy emlékeztető cetlikkel tegye tele a lakást.

Mire emlékeztessem magam?

A napi feladatokra, a legfontosabb dolgokra, amiket mindenképpen meg kell tennie minden nap. Ezenkívül írhatna az ön körül élő és ön számára fontos emberekről egy-egy jegyzetsort, hogy amikor felhívják vagy meglátogatják, semmiképp ne ijedjen meg tőlük, hanem minden helyzetben tudja, hogy kik azok. Az a cél, hogy ezek a listák akkor is segítsék önt az emlékezésben, amikor éppen nem képes rá. Ha ezt elég körültekintően csinálja, még jó darabig elkerülhető lesz, hogy segítségre szoruljon.

Kezdem elveszíteni a türelmemet, feszülten és sértetten vágok vissza.

De hát nekem semmi bajom, csak egy kicsit össze vagyok zavarodva érzelmileg. Most veszem el ugyanis éppen a legrégebbi és legjobb barátomat, ahogy azt korábban már említettem. Intellektuális készségeimnek abszolút a birtokában vagyok, és higgye el, ez még így fáradtan és öregem is sokkal, de sokkal több IQ-t jelent, mint amennyivel egy átlagos harmincas rendelkezik. Az pedig, hogy ötször annyit olvasok még ma is, mint maga

valaha életében, tökéletesen biztos. Miért nem azon a problémán igyekszik segíteni, amelyikkel küzdök?

Ezt a pasit tényleg egyáltalán nem érdekli semmi. Sértegethetem, nevezhetem félművelt tuloknak, az ő arcán pontosan ugyanaz a közöny marad.

Azon próbálok. Az olvasás jó irány, tartsa meg ezt a szokását. És kezdjen el naplózni, cetlizni, azzal a legrosszabb helyzetek kiküszöbölhetőek.

Milyen legrosszabb helyzetek?

Az Alzheimernek az a veszélye is megvan, hogy az ember arról a pusztán tényről is megfeledkezik, hogy Alzheimeres. És akkor borul az egész napi-rend.